

Vítěz soutěže Památka roku 2018 Libereckého kraje

22. 01. 2020 00:00

Vítězem letošního ročníku soutěže „Památka roku 2018 Libereckého kraje“ byla „Restaurátorská obnova štukových omítek a výmalby kostela Povýšení sv. Kříže v Jablonci nad Nisou“, která trvala celých 9 let. Starokatolický kostel Povýšení sv. Kříže je secesním kostelem z dílny významného architekta počátku 20. století německého původu a jabloneckého rodáka Josefa Zascheho postavený v letech 1900–1902. Josef Zasche je také pravděpodobně autorem vnitřní výzdoby kostela. Kostel je jednolodní stavbou s předsazenou předsíní, z níž na severním nároží vystupuje věž, v severozápadním nároží na ní navazuje baptisterium. Loď je zaklenuta valenou klenbou, stěny jsou členěny třemi pilastry. Pilastry jsou zdobeny jemnou štukovou výzdobou se secesními rostlinnými motivy, klenba je bez výzdoby. Stavba je považována za nejčistší a nejkrásnější secesní sakrální stavbu v Čechách.

Kostel svému účelu sloužil do roku 1948. Vzhledem k tomu, že v letech 1948 až 1989 byla činnost církve omezována, sloužil mimo jiné i jako sklad. Do kostela začalo zatékat, největší škodu však způsobila havárie z r. 1971, kdy došlo k masivnímu zatékání do interiéru kostela a následně odmrznutí štukové výzdoby na pilastrech v lodi kostela, které z větší části opadaly. Opravy havarijního stavu kostela se po r. 1971 ujalo JZD Pokrok Zlatá Olešnice. Během oprav byl kostel uzavřen a sloužil jako sklad a klempířská dílna. V té době se opravovala střecha a krovu, obnovy se dočkaly zřejmě i vitráže, které byly v roce 1971 z velké části vytlučené. Po dokončení oprav, po té, co byl kostel nově vymalován, se dočkal také vysvěcení v r. 1982. Po roce 1989 začal být kostel opět využíván pro církevní a také kulturní účely a od roku 1997 byla zahájena jeho celková obnova. Exteriér kostela včetně okenních vitráží byl obnoven na přelomu milénia. K obnově interiéru tehdy vlivem nešťastných okolností nedošlo, i když byl připravován projekt obnovy interiéru.

V roce 2010 se podařilo vlastníkově zahájit obnovu interiéru kostela. Celkové vnitřní obnovy celého interiéru kostela bylo dosaženo v jednotlivých etapách. Nejdříve bylo nutné přistoupit k obnově štukové výzdoby lodi. Teprve při odstraňování druhotných nátěrů na dochovaných zbytcích štuků se ukázalo, že bude nutné řešit také samotnou barevnost interiéru kostela. Na

základě toho byl zpracován prvotní návrh barevnosti lodi. Vzhledem k pokročilé roční době i k tomu, že se na návrhu neshodli všechny zainteresované organizace, došlo k tomu, že se následně v roce 2012 pokračovalo rekonstrukcí výmalby baptisteria, tj. křestní kaple. Původní výzdoba zde byla nejpozději začátkem 80. let 20. století zabílena. Po odkrytí fragmentů nejstarší vrstvy byla obnovena původní modrá barevnost stěn. Pod okna se do dekorativních rámců navrátil nápis z evangelií v německém jazyce. Při rekonstrukci zde pomohla také dochovaná fotografie s původní výzdobou kaple. V roce 2013 započala obnova maleb v presbytáři. Z důvodu nedostatku finančních prostředků byly práce rozděleny do tří etap. Presbytář má půdorys čtverce se zkosenými rohy, v zadní a obou bočních stěnách jsou nad obdélným oknem velká kruhová okna. Dominantou tohoto prostoru je oltář, za kterým je skryto schodiště do suterénu. Ze zděného podstavce vystupuje kříž s Kristem a po obou stranách polopostavy zpívajících andělů. Malířská výzdoba poničeného interiéru kostela byla v 80. letech zjednodušena, interiér presbytáře byl vymalován modrou barvou a zachovány jen fragmenty původní dekorativní výzdoby. Rekonstrukce původní výzdoby vycházela jednak z nálezové situace a dále také z dochované archivní fotografické dokumentace interiérů kostela z doby první republiky. Na restaurování presbytáře pak navázala barevná rekonstrukce výzdoby hlavní lodi a výmalba podkruchtí a krucht. Tyto další práce byly dokončeny, spolu s rekonstrukcí původní podoby svítidel, která doplňují secesní pojetí kostela v roce 2018.

V květnu 2019 se na Libereckém kraji sešla hodnotitelská komise, která čítá 6 členů a sestává se z radní, pověřením řízením rezortu kultury, památkové péče a cestovního ruchu, předsedkyně výboru cestovního ruchu, památkové péče a kultury, ředitele Národního památkového ústavu, územní památkové správy na Sychrově, ředitele Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Liberci, vedoucího odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu a vedoucí oddělení památkové péče Krajského úřadu Libereckého kraje. Komise zvážila všech 7 podaných přihlášek, mezi kterými byla například obnova interiéru kapličky ve Volavci, obnova tzv. Bítouchovské zvonice či restaurování oltáře sv. Josefa na Krásné a přiklonila k projektu Restaurátorská obnova štukových omítek a výmalby kostela Povýšení sv. Kříže v Jablonci nad Nisou, do kterého bylo vloženo nemalé úsilí vlastníka o záchranu a obnovu velmi výjimečného secesního kostela. Odměna byla vítězi předána v rámci Dnů evropského dědictví přímo v starokatolickém kostele Povýšení sv. Kříže, který byl do této akce zapojen.